

G. J. Ramstedt, Kunio Yanagita ja muurahaisten ja hämähäkkien nimitykset japanin murteissa

1. Vaikkei Gustaf Johan Ramstedt (1873–1950) kirjoittanut yhtään tieteellistä tutkimusta japanin kielestä tai kulttuurista, hän on monien suomalaisten Japanin-harrastajien mielestä ensimmäinen japanologimme. Muistan, kuinka noin 30 vuotta sitten kirjailija Veikko Polameri piti esitelmän aiheesta *Kuka on Suomen ensimmäinen japanologi?* Kuuntelijat odottivat suurta paljastusta. Polameri päätyi esitelmässään siihen, että Suomen ensimmäinen japanologi on G. J. Ramstedt.

Luulen tämän johtuvan siitä, että meillä ei oikeastaan ole ollut vanhoja japanin kielen ja Japanin kulttuurin tutkijoita. Jostakin syystä tutkijoiksi eivät ole kelvanneet Japanissa työskennelleet lähetysaarnajamme, vaikka he tekivät jo 1900-luvun alkuvuosikymmeninä lehtikirjoituksillaan, näyttelyillään, esitelmillään ja kirjoillaan Japania tunnetuksi maassamme enemmän kuin ketkään muut. Ramstedt oli ollut Japanissa diplomaattina, ja hän oli huomattava tiedemies ja professori. Tästä syystä on turvauduttu hänen nimeensä, vaikka Itä-Aasian tutkimuksen osalta hän pani tarmonsä korean kielen tutkimukseen. Kiintoisaa on myös, että Ramstedt ei oikeastaan koskaan viihtynyt eikä asunut Koreassa, vaikka hän tutki koreaa. Paradoksaalisesti etevä tiedemiehemme asui Japanissa, jota ei tutkinut, eikä asunut Koreassa, jonka kieltä tutki hyvin intensiivisesti ja ansiokkaasti.

Ei kuitenkaan ole syytä väheksyä Ramstedtin kirjoituksia Japanin maasta, kansasta ja kansan tavoista, vaikka ne eivät ole tutkimuksia, vaan suurelle yleisölle tarkoitettuja kirjoituksia. Ramstedt kirjoitti Japanista *Maapallo*-teokseen, *Pohjantähti*-lehteen, *Nuoreen Suomeen*, *Helsingin Sanomiin*, *Domukseen*, *Hakkapeliittojen Jouluun*, *Hufvudstadsbladetiin*, *Suomen Sotilaaseen* ja *Maa-seudun Tulevaisuuteen*. Sangen suosittuja olivat Ramstedtin radioesitelmät. Tämän lajin kirjoituksista tärkein on vuonna 1950 ilmestynyt muistelmakirja *Lähettiläänä Nipponissa*. Täytyy muistaa niin ikään postuumina ilmestynyt *Japanilaisia runoja* (1953) sekä sen johdantona oleva essee *Runouden valta Japanissa*, joka julkaistiin ensimmäisen kerran *Nuoren Suomen* vuoden 1931 joulualbumissa. Ramstedt ei julkaissut ollenkaan Koreasta tämänkaltaisia populaareja kirjoituksia.

Kun lukee Ramstedtia, hämmästyä, miten hyvin hän Japanin-vuosinaan oli tutustunut kansan tapoihin. Luin hiljattain uudelleen näitä tekstejä, ja täytyy

sanoa, että useat niistä ovat yhä ajankohtaisia. Vanhat tavat säilyvät sitkeästi Japanissa. Voidaan kysyä, miksi Ramstedt ei ryhtynyt kirjoittamaan tieteellisiä kirjoituksia Japanin kansanomaisesta kulttuurista, irrottautunut kuvailun tasolta ja mennyt pintaa syvemmälle. Diplomaatin työ ei olisi asettanut tähän estettä: keräsihän hän aineistoa korean kielestä, kirjoitti muita töitä, ja olivathan muiden maiden lähettiläät kirjoittaneet Japanista paljonkin. Ramstedtilla olisi ollut sangen hyvät edellytykset käydä käsiksi perinteentutkimukseen, sillä monilla itään tekemillään tutkimusmatkoilla hänelle oli karttunut kokemuksia kansan parissa työskentelemisestä.

Syy on yksiselitteinen. Ramstedtin mielenkiinto kohdistui historialliseen kielentutkimukseen. Vaikka Ramstedt hankki hyvän maantuntemuksen, hän oli Japanissa tekemisissä korkeakulttuurin kanssa, josta oli jo Ramstedtin aikana kirjoitettu valtava määrä tieteellisiä tutkimuksia. Jotta hän olisi voinut sanoa jotakin uutta, olisi hänen pitänyt astua vieraalle maaperälle, kauas kielentutkimuksesta. Ramstedt oli kielimies ja kielimiehenä hän halusi pysyä. Sivutuotteena syntyi pieniä huomioita Japanin maasta ja kansasta.

2. Koskettelen tässä kirjoituksessa yhtä Ramstedtiin liittyvää asiaa, nimittäin hänen mahdollista vaikutustaan japanilaisiin tutkijoihin ja tutkimukseen, ennen muuta kansanperinteen tutkimukseen ja murteiden keruuseen. Lähtökohdan saamme Ramstedtilta itseltään.

Ramstedt kirjoittaa muistelmakirjassaan *Lähettiläänä Nipponissa*: ”Olin kerran Tokion yliopistossa pitänyt esitelmän Suomen kansankirjallisuudesta ja maininnut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran hallussa olevasta puolen miljoonaa käsikirjoitusta käsittävästä kokoelmasta. -- Kun olin myös ollut tekemisissä meikäläisen Kotikielen Seuran kanssa, joka keräilee tietoja Suomen murteista ja kansankielestä yleensä, olin esitelmässäni niin ikään maininnut, että olisi syytä tarkkaan tutkia japanin kielenkin murteita. Tästä esitelmässäni mainitusta huomautuksesta olikin seurauksena, että eräs professori Jamagida keräsi avukseen suuren joukon ylioppilaita erikoisille murteidenkeräysmatkoille. Aloite kantoikin hyvin nopeasti hedelmän. Jo ennen Japanista poistumistani olin läsnä eräässä esitelmätilaisuudessa, jossa siihenastisten tutkimusten tuloksena esitettiin muurahaista ja hämähäkkiä merkitsevien sanojen ja nimitysten esiintymistä, levenemistä ja sekaantumista pitkin Japanin aluetta.”

Ramstedtin tiedot Jamagidasta ovat harmittavan niukat. Miehen nimi ei ollut Jamagida vaan Yanagita eikä hän ollut professori, vaikka liikkui akateemisissa piireissä. Kunio Yanagita (1875–1962) – Japanin tunnetuin ja rakastetuin kansanperinteen tallentaja, kansatieteilijä ja kielentutkija – oli Ramstedtin aikaan Asahi Shimbunin lehtimies, aikaisemmin Japanin hallituksen virkamies. Myöhemmin hän antautui kokonaan kansanperinteen tutkimukselle ja keruulle ja oli Keion yliopiston ja myöhemmin Kokugakuinin yliopiston vapaaehtoinen luennoija. Lopulta vuonna 1950, Ramstedtin kuolinvuonna, hänelle myönnettiin professorin arvo Kokugakuinin yliopistosta. Suomessa hänen työnsä on jäänyt vähälle huomiolle. Harry Halén kirjoittaa Ramstedtin elämäkerrassa, ettei

Yanagita osannut kieliä ja vertasi tätä Samuli Paulaharjuun. Paulaharju oli tavatoman ahkera kansanperinteen kerääjä ja aineiston julkaisija, mutta vertailu ei tee oikeutta Yanagitalle. Yanagita ylsi paljon keräilyn yläpuolelle: hän analysoi, teki johtopäätöksiä ja liikkui myös teorian kentällä osoittaen tavatonta oppineisuutta. Vaikka Yanagita ei suostunut käyttämään kirjoituksissaan lähdeviite-aparaattia, hän oli parhaimmillaan mainio tiedemies, jonka vaikutus tuntuu yhä japanilaisessa tutkimuksessa. Ramstedt harrasti esperantoa. Yanagitasta Halén sanoo: ”Yanagita näyttää myös tarttuneen esperanton opintoihin paikatakseen puutteellista vieraiden kielten taitoaan.” Tiedämme, että Yanagita osasi englantia ja ranskaa sekä tuli toimeen saksalla ja hollannilla. Kielitaidottomaksi häntä ei missään tapauksessa voitu sanoa.

Olen lukenut useita Yanagitaa koskevia tutkimuksia ja elämäkertoja. Yhdessäkään ei edes sivulauseessa mainita Ramstedtin nimeä. Jos Ramstedt olisi ollut lähtölaukauksen antaja sanojen keruuseen ja kansankielen tutkimukseen, kuten hän muistelmissaan antaa ymmärtää, luulisi, että hänen nimensä esiintyisi jossakin yhteydessä. Kun ajattelin tätä, mieltäni kalvoi Ramstedtin muistelmissa mainitsema Ahvenanmaata koskeva kohta. Ramstedt kertoo, että hän oli valmentanut japanilaisen valtuuskunnan, kun Kansainliiton Genevenkonferenssiin siirretty Ahvenanmaan-kysymys oli esillä. Japanilaiset käyttivät Ramstedtin mukaan useita puheenvuoroja Suomen puolesta. Asiaa tutkineen professori Hiroshi Momosen mukaan Japanin ulkoministeriön arkistosta ei kuitenkaan löydy tukea Ramstedtin sanoille. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö asia olisi ollut esillä Japanin delegaatiossa Ramstedtin mainitsemalla tavalla. Ehkä Ramstedtin mainitsemista epävirallisista tapaamisista ei tehty merkintöjä aikakirjoihin. Tähän aikaan ei ollut ollenkaan harvinaista, ettei haluttu paljastaa ulkomaalaisilta saatuja neuvoja kasvojen menettämisen takia. Toistuuko tässä toisen kerran unhoon painuminen? Jos tutkijalla ei ole käytettävissä lähteitä, hänen on voimattomana nostettava kädet pystyyn.

3. Onneksi emme ole aivan vailla keinoja, kun haluamme selvittää, onko Ramstedtilla ollut osuutta Japanin kansankielen tutkimuksen alkamiseen. Nähdäkseni käytettävissä on kaksi menetelmää saada selvyyttä asiaan. Ensinnäkin voidaan katsoa, sanooko Yanagita itse asiasta mitään. Tämä on tietysti ensimmäinen ja tärkein menetelmä. Toiseksi on katsottava, milloin Yanagita alkoi julkaista kirjoituksia, jotka saattaisivat viitata Ramstedtin vaikutukseen. On tutkittava, onko kirjoitukset tehty ennen vai jälkeen Ramstedtin Japanin-vuosia 1919–1929.

Aluksi on otettava selvää, löytyykö Yanagitan omista kirjoituksista mitään Ramstedtiin viittaavaa. Kunio Yanagita oli tuottelias mies. Pitkän elämänsä aikana hän kirjoitti yli sata teosta ja liki tuhat artikkelia. Hänen keskeiset kirjoituksensa käsittävät 31 osaa ja viisi lisäosaa, ja monta lisäosaa odottaa yhä ilmestymistään.

Vuosia sitten tapasin Kunio Yanagitan pojan, professori Tamemasa Yanagitan, samassa talossa, jossa isä-Yanagitakin asui aikanaan. Tapaamisen yhtey-

dessä tiedustelin varovaisesti, oliko hän mahdollisesti kuullut isänsä mainitsevan Ramstedtin nimen. Tamemasa Yanagita vastasi muistavansa, että Ramstedtista keskusteltiin kotona. Hän ei kuitenkaan enää voinut palauttaa mieleen, missä yhteydessä ja mitä Kunio Yanagita sanoi kielimiehestämme. En ole varma, sanoiko Tamemasa Yanagita tämän vain minun mielikseni.

Vuonna 1935 vähän yli viisi vuotta Ramstedtin kotiin paluun jälkeen Yanagita julkaisi kirjoituksen Suomesta ja Suomen akateemisesta elämästä. Kirjoituksen nimi kuuluu japaniksi *Finlando no gakumon* (Suomen oppineisuus) ja tässä kirjoituksessa myös Ramstedtin nimi nousee esille. Kirjoitus on sangen kiintoisa ja osoittaa tavatonta Suomen tuntemusta maamme historiasta ja kirjallisuudesta aina tieteen maailmaan ja sanakirjojen tekoon asti. Useat tutut nimet vilahtelevat tekstissä: Runeberg, Topelius, Lönnrot, Kalevala, Antti Aarne, Kaarle Krohn, Edvard Westermarck. Ramstedtkin mainitaan monta kertaa. Tällä kertaa ei haittaa ollenkaan, että kirjoituksessa on paljon vääryinymärryksiä ja virheellisiä tietoja, päinvastoin. Virheet osoittavat, ettei kukaan suomalainen ollut tarkastanut kirjoituksen sisältöä. Kirjoituksessa sanotaan esimerkiksi, ettei suomen kielellä ollut ilmestynyt sanomalehtiä tai kirjallisuutta muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ennen vuotta 1902, jolloin suomesta tuli virallinen kieli ruotsin rinnalle.

Yanagita kommentoi tekstissään myös Ramstedtin kielitaitoa. Yleisen käsityksen mukaan Ramstedt osasi mainiosti japania. Ehkäpä Ramstedtin omat sanat ja runojen kääntäminen – tosin japanilaisten kanssa – saivat Harry Halénin kirjoittamaan, ettei Ramstedt enää tarvinnut tulkkia vaan tuli hyvin toimeen japanillaan. Kunio Yanagita sanoo kuitenkin Ramstedtista: ”Vaikuttaa siltä, että hän puhui ja kirjoitti monia Euroopan kieliä ja oli sangen oppinut monien asioiden suhteen. Heti kun hän tuli Japaniin, hän alkoi opiskella japania ja koreaa, ja keskustellessaan kanssamme hän näki paljon vaivaa puhuakseen vain näitä kieliä. Hän päätti esimerkiksi puhua ei-niin-sujuvaa japania kertoessaan meille kokemuksistaan ja tutkimuksistaan Afganistanissa mongolien luona.” On hämmentävää ja arvoituksellista, miksi Yanagita mainitsee asian, varsinkin kun tietää, miten kohteliaita japanilaiset yleensä ovat ja kuinka he kehuvat ulkomaa- laisten kielitaitoa, kunhan nämä uskaltavat sanoa muutaman sanan japaniksi.

Yanagita kertoo myös Ramstedtin puhuneen suomalaisten murretutkimuksista ja kansankielen kokoelmista. Yanagita kertoo Ramstedtin ottaneen esille Kotikielen Seuran laajat sanakokoelmat ja suomen murteiden sanakirjan työstämishankkeet. Yanagita mainitsee myös Suomalais-Ugrilaisen Seuran ja sen merkityksen Suomen tieteelle. Yanagita siis vahvistaa Ramstedtin sanat. Kaiken kaikkiaan vaikuttaa, että Yanagita ja Ramstedt olivat tekemissä paljon enemmän kuin mitä Ramstedt antaa ymmärtää muistelmissaan. Tiedämme, että Ramstedt kirjoitti vuonna 1926 Yanagitan toimittamaan *Minzoku* (= Ethnos) -kausijulkaisuun artikkelin korean kielestä. Yanagita kertoo myös, että Ramstedt on palannut kotimaahansa, ja että tämä on hyvässä kunnossa ja jatkaa julkaisutyötään uusilla alueilla. Olisi kiintoisaa tietää, seurasiiko Yanagita Ramstedtin elämää tämän Suomeen paluun jälkeen. Samana vuonna kun Yanagita kirjoitti Suomea

koskevan kirjoituksensa, ilmestyi Ramstedtin mahtava 560-sivuinen *Kalmückisches Wörterbuch*. Se tuli tunnetuksi jo kohta ilmestyttyään myös Japanissa.

Kirjoituksesta näkee, että Yanagita arvosti Ramstedtia ja yleensä suomalaista tutkimusta. Hän mainitsee, että Ramstedt oli Edvard Westermarckin oppilas. Tätä tietoa Yanagita tuskin oli saanut keneltäkään muulta kuin Ramstedtilta itseltään. On totta, että Ramstedt kuunteli Westermarckin luentoja ja suorittikin tälle jotakin, mutta ei ehkä ole aivan oikein puhua oppilas–opettaja-suhteesta. Ramstedthan oli kielimies, kun taas Westermarck oli sosiaaliantropologi ja moraalifilosofi. Westermarckin nimen mainitseminen samoin kuin Kaarle Krohnin ja Antti Aarnen nimien nostaminen esiin ja näiden työn tunteminen osoittavat, että Yanagita oli ajan hermolla: Kaarle Krohn, Antti Aarne ja Edvard Westermarck olivat johtavia omien alojensa edustajia. Westermarckin lyhyempi versio *Avioliiton historiasta* ilmestyi japaniksi jo 1890-luvulla.

Puhuessaan Suomalais-Ugrilaisesta Seurasta Yanagita ottaa esille kysymyksen suomen kielen ja japanin sukulaisuudesta. Aihe herätti aikanaan paljon kiinnostusta Suomessa. Yanagita sanoo, ettei kykene arvioimaan, miten paljon suomalaiset tutkijat ovat osoittaneet kiinnostusta japanin kieltä kohtaan. Sitten Yanagita kirjoittaa: ”Uskon, että tietyt kysymykset vaativat vertailevaa tutkimusta ja että nämä kaksi kieltä [suomalais-ugrilaiset kielet ja japani] eivät ole aivan vailla sukulaisuuskytkentää. He [tutkijat] ovat hyvin kiinnostuneita tietämään japanista enemmän.”

Kaikesta päätellen Ramstedt ja Yanagita ovat olleet keskenään tekemisissä paljon. Mielessäni on herännyt kysymys, tunsivatko Ramstedt ja Yanagita toisensa ennen kuin Japanin delegaatio matkusti Kansainliiton kokoukseen Geneveen vuonna 1921. Yanagita oli nimittäin jäsenenä Japanin lähettämässä valtuuskunnassa. Japanin ulkoasianministeriön paperit pitäisi tutkia uudelleen ja täytyisi lukea myös valtuuskunnan jäsenten muistelmia voidakseen vastata kysymykseen.

4. Yanagita alkoi harrastaa Japanin kansanomaista kulttuuria jo 1900-luvun alussa, siis ennen kuin Ramstedt tuli Japaniin 1919. Vuonna 1910 tuli kuluneeksi 100 vuotta Yanagitan tunnetuimman teoksen *Tôno monogatari* (Tônön tarinan) ilmestymisestä. *Tôno monogatari* on pieni kirja Pohjois-Japanista, Tônosta, sen tarinoista ja elämästä. Teos on suppeudestaan huolimatta saanut maassaan klassikon aseman.

Geneven kokouksen jälkeen Yanagita jäi Eurooppaan pariaksi vuodeksi. Täältä hän sai virikkeitä omiin folkloristisiin harrastuksiinsa. Varsinainen keruutyö alkoi, kun Yanagita palasi kotimaahansa vuonna 1923 ja oikeastaan täydellä teholla vasta 1930-luvulla. Murre sanojen keruu käynnistyi 1920-luvun puolivälin jälkeen.

Sellaiset Yanagitan kirjoitukset, jotka olisivat mahdollisesti saaneet virikkeitä kosketuksista Ramstedtiin, ilmestyivät Ramstedtin Japanin-vuosien loppuaikoina 1920-luvun lopulla ja Ramstedtin lähdön jälkeen 1930-luvulla. Tässä mielessä kiintoisin Yanagitan kirjoitus on *Kagyû kô* (Pohdintoja etanasta).

Artikkelin ensimmäinen osa ilmestyi vuoden 1927 huhtikuussa *Jinruigaku Zasshi* -aikakausjulkaisussa. Pitkä kirjoitus ilmestyi neljässä osassa. Toistan Ramstedtin sanat: ”Jo ennen Japanista poistumistani olin läsnä eräässä esitelmätilaisuudessa, jossa siihenastisen tutkimuksen tuloksena esiteltiin muurahaista ja hämähäkkiä merkitsevien sanojen ja nimitysten esiintymistä, levenemistä ja sekaantumista pitkin Japanin aluetta.” Aika ja aihe sopivat hyvin yhteen. Pidän jopa mahdollisena, että Ramstedt on muistanut nimitykset väärin. Olisiko sitenkin ollut kyse etanasta ja sen murremuodoista eikä hämähäkeistä ja muurahaista? Vai olisiko niin, että puhe oli etanoista, hämähäkeistä, muurahaista?

Muita aiheeseen liittyviä Yanagitan kirjoituksia ovat *Kokugo shi: shingo hen* (Kansakunnan kielen historia: uusia sanoja), vuodelta Shōwa 9, siis 1934, *Hōgen oboegaki* (Huomautuksia murteista), vuodelta 1935, *Hōgen to mukashi* (Murteet ja menneisyys) vuodelta 1935, *Kokugo no shōrai* (Kansakunnan kielen tulevaisuus) vuodelta 1939 ja *Mainichi no kotoba* (Arkipäivän sanoja) vuodelta 1942.

Koska vuonna 1935 Ramstedt oli jo Suomessa, Yanagita joutui turvautumaan muistiinsa. Niinpä selostettuaan artikkelissaan suomen sanojen keruuta murre-sanakirjaa varten Yanagita sanoo seuraavasti: ”Kerran minulla oli tilaisuus kysyä aikaisemmin mainitulta kunnioitetulta asianhoitajalta Ramstedtiltä, miksi projekti [sanakirjan teko] kestää kovin kauan. Hän sanoi, että murteissa on kovin paljon vaihtelua, niinpä verbillä ’lyödä’ on useita satoja muotoja ——. En kuitenkaan muista tarkkaa lukua.”

Yanagitan kirjoituksesta löytyy vielä yksi kiintoisa kohta: hän nimittäin näkee tietynlaisen rinnakkaisuuden suomen kielen ja japanin välillä. Hän kiinnittää huomionsa suomen kielen asemaan ruotsin kielen rinnalla. Tuntuu siltä, että Yanagita oli näkevinään yhtymäkohtia toisaalta suomen kielen asemasta Suomessa ja toisaalta japanin kielen asemasta Japanissa. Suomessa yläluokka puhui ruotsia, ja suomen kieli ponnisteli irti ruotsin varjosta. Kielenhuoltajat yrittivät karsia suomesta svetisismit. Yanagita huomauttaa, etteivät edes monet Helsingin yliopiston professorit osanneet suomea. Japanissa taas kiinan kieli ja Kiinan vaikutteet olivat lyöneet leimansa Japanin kulttuuriin ja kieleen – kiinalainen sivilisaatio oli suorastaan vyörynyt Japanin yli. Yanagita ajatteli, että Kiinan vaikutus on kuorittava pois, jotta päästään sisälle Japanin sieluun ja sydämeen. Tiedämme, että tutkiessaan Japanin menneisyyttä Yanagita hylkäsi kirjalliset lähteet, koska ne olivat hänen mielestään epäaitoja ja saaneet liiaksi vaikutteita Kiinasta. Yanagita luotti enemmän aineistoon, jota oli mahdollista kerätä rahvaalta. Aito Japani eli Yanagitan mukaan piilossa, kätkeytyneenä tavallisen kansan keskuudessa. Jos haluttiin löytää todellinen Japani, oli tutkittava kansanomaista kulttuuria.

Yanagitan näkemykset olivat radikaaleja, sillä vielä Ramstedtin Japanin-vuosien aikaan kansankulttuurin ja murteiden arvostaminen oli uutta Japanissa. Ihmiset oli kasvatettu uskomaan, että kaikki hyvyys ja armolahjat olivat vain yhdellä kansanosalla, samurailta. Kunio Yanagita ymmärsi tavallisen kansan arvon ja kansankulttuurin ja murteiden kauneuden. Tämä näkemys

vahvistui, kun hän tutustui eurooppalaiseen etnologiaan ja folkloristiikkaan ja kuuli suomalaisista kansanperinteen ja murteiden kokoelmista ja suomalaisesta tutkimuksesta.

5. Gustaf Johan Ramstedt oli kasvanut tiedemaailmassa, jossa kenttätyön suorittaminen tarkoitti sanojen keruuta ja äännehistoriallista dokumentointia. Kielentutkimus, kansanrunoudentutkimus ja esineiden keruu kulkivat rinnan. Esineitä ja kertomusperinnettä kerättiin samaan tapaan kuin sanojakin. Kieli-tieteilijät olivat samalla kansatieteilijöitä ja kansatieteilijät olivat myös kielen-tutkijoita. Mielenkiinto kohdistui rahvaaseen ja sen kieleen ja kulttuuriin. Tässä mielessä Ramstedtin ja Yanagitan harrastukset kohtasivat: molemmat liikkuivat sekä kansankielen että kansanomaisen kulttuurin kentällä, vaikka Ramstedtin lähtökohta oli kielen tutkimuksessa, Yanagitan taas kansatieteessä ja folkloris-tiikassa. Kummatkin kartoivat esineellisen kulttuurin tutkimusta. Tosin Ramstedt etsi muinaismuistoja itään tekemillään tutkimusmatkoilla yhdessä Sakari Pälsin kanssa, mutta tällöinkin hänen pontimenaan olivat kielentutkimuksen päämäärät.

Lähteitä

Tamemasa Yanagitan haastattelu Tokiossa 12.11. 1984.

Hiroshi Momosen suullinen tiedonanto. Tokio 1977.

Halén, Harry 1998: *Biliktu Bakshi. The Knowledgeable teacher. G. J. Ramstedt's career as a scholar.* Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 229. Helsinki: The Finno-Ugrian Society.

Ramstedt, G. J. 1950: *Lähettiläänä Nipponissa.* Porvoo – Helsinki: WSOY.

— 1953: *Japanilaisia runoja. Suomentanut G. J. Ramstedt.* Porvoo – Helsinki: WSOY.

Yanagita, Kunio 1975 [1935]: *Finlando no gakumon.* – *Teihon Yanagita Kunio shû.* Vol. 30. Tôkyô: Chikuma shobô.

— 1975 [1927]: *Kagyû kô.* – *Teihon Yanagita Kunio shû.* Vol. 18. Tôkyô: Chikuma shobô.

— 1975 [1934]: *Kokugo shi; shingo hen.* – *Teihon Yanagita Kunio shû.* Vol. 18. Tôkyô: Chikuma shobô.

— 1975 [1935]: *Hôhen oboegaki.* – *Teihon Yanagita Kunio shû.* Vol. 18. Tôkyô: Chikuma shobô.

— 1975 [1935]: *Hôhen to mukashi.* – *Teihon Yanagita Kunio shû.* Vol. 18. Tôkyô: Chikuma shobô.

— 1975 [1935]: *Kokugo no shôrai.* – *Teihon Yanagita Kunio shû.* Vol. 19. Tôkyô: Chikuma shobô.

— 1975 [1942]: *Mainichi no kotoba.* – *Teihon Yanagita Kunio shû.* Vol. 19. Tôkyô: Chikuma shobô.